

TOPONYMIE VAN 'S HEERWOUTERMANSAMBACHT (VIII) - 35ste BEGIN
Sinte Cathelyne oost van de kerke (1)

door J.B. DREESEN

Het 35ste Begin was het kleine van 's Heerwoutermansambacht. Het mat 5 gemeten en XXXIII roeden. Het was echter de kerk van de na 1584 verlaten parochie van Sinte Cathelyne-West.

De omschrijving ervan luidt als volgt (2) :

"Beghinnende oostwaert over van de voors(yd)e stic, oostwaert ov(er) den OOSTENDSCHEN WATERGANG tusschen den NIEUWEN OOSTENDSCHEN WATERGANG ande noordts(yd)e ende an beeden heden TKERKHOF van SINTE CATHELYNE ende den DYCKWECH ande zuudts(yd)e e(nd)e es thouc(x)kin daer de PRIESTRAGE in staet daer de PROCHIEPAPE in wuent".

Daar het begin slechts uit 3 percelen bestaat nemen we ze voor verdere commentaar integraal over.

"van den noordtwe(st)e(r) in.

Curatus de Sinte Cathelyne metter noordts(yd)e e(nd)e wests(yd)e anden NIEUWEN OOSTENDSCHEN WATERGANCK, metter suudts(yd)e andt KERKHOF VAN SINTE CATHELYNE ende verhaect opt oosth(end)e zuudtwaert in tot anden DYCKWECH ende es tstick daer de PRIESTRAGE in staet, daer de PROCHIEPAPE in wuent.

1 gemet".

Dit perceel werd dus aan de westzijde en aan de noordzijde begrensd door de NIEUWE OOSTENDSCHE WATERGANG en aan de zuidzijde door het KERKHOF VAN SINTE CATHELYNE en de DIJKWEG.

De Nieuwe Oostendse Watergang maakte hier een bocht, ten noorden van de kerk, waarna hij noordoost ging vloeien om iets verder zijn loop te vervolgen naast de DIJKWEG. Over de kerk zelf is er geen spraak, wel over het kerkhof. Het woord kerkhof moet echter in zijn toenmalige betekenis gelezen worden "DE OMMUURDE of ANDERS AFGEPERKTE RUIMTE OM EENE KERK, DIE OOK ALS BEGRAAFPLAATS WORDT GEBRUIKT". In dit perceel stond de PRIESTRAGE = PRIESTERHUIS (nu zouden we zeggen de PASTORIJ) waar de PROCHIEPAPE = PASTOOR in woonde.

DIJKWEG... Voor de verklaring van dit toponiem verwijzen we naar de vorige bijdragen.

DE NIEUWE OOSTENDSE WATERGANG... die hier ten noorden van de kerk afbuigt en naar de zuidkant van de Stad Oostende vloeit is de in 1443 gegraven waterweg die de verbinding moest maken van het hinterland met de nieuw gegraven haven. Hij is verschillend van de in 1285 uitgediepte OUDE OOSTENDSE WATERGANG, waarover we in de vorige bijdrage handelden.

"De capelrie van de eerste messe in Oosthende ande oost(syd)e d(ae)ran vier stryn(gh)e(n) opt zuudth(end)e anden DYCKWECH, metten noordth(end)e anden OOSTENDSCHEN WATERGANCK

VII lynen XC roeden"

In dit perceel komen geen nieuwe toponiemen voor. Dijkweg en Oostendse watergang werden voorheen behandeld.

"Corn(eli)s f(iliu)s corn(eli)s coudenels ande oosts(yd)e d(aer)an
T WALSTICK met eenen GROOTEN WAL inden noordoosthender metten
zuudth(ende)r anden DYCKWECH, metter oosts(yd)e e(nd)e
noordth(ende) anden NIEUWEN OOSTENDSCHE WATERGANCK.

III lynen XLIII roeden

soma vanden XXVe Be(ghin) draecht in als
vijf gemeten XXXIII roeden".

't WALSTUK... ande oostsyde daeran T WALSTICK... met enen groten
wal in den noordoosthender.....

Wal heeft als Middelnederlandse betekenis (3)

1. Wal, muur
2. Gemetselde muur langs het water. Begane grond langs de waterkant.

Hoogst waarschijnlijk was dit de laad- en losplaats van Sinte Cathelyne-West.

Vanaf hier liepen Nieuwe Oostendse Watergang en Dykweg broederlijk naast elkaar in de richting van de Oostendse haven. Dit is logisch want waarschijnlijk fungeerde de Dijkweg hier ook als JAAGPAD, dit is het pad langs het water waarop de mensen of paarden liepen die de schepen vooruit trokken.

De beschrijving van de loop van de Waterweg en de Dijkweg, en de situering van het kerkhof (en meegaande de kerk) stemmen volledig overeen met weergave op de kaart van het Brugse Vrije van Pourbus, waarvan, voor het gedeelte 's Heerwoutermansambacht, een copy in ons Heemmuseum hangt (4).

Uit de vergelijking met kaarten van na het beleg (1601-1604) blijkt dat de toen ontstane Sint Catharinakreek een bedding volgde die ten zuiden van de resten van de Sint Cathelyne kerk liep (5).

Om dit 35ste begin op een hedendaagse kaart te situeren moeten we uitgaan van de vermoedelijke positie van de Sinte Cathelyne kerk. Deze lag in de hoek van de Broederlijkheidstraat en de Dr. Verhaeghestraat. Bij graafwerken in de tuinen van de huizen in de Dr Verhaeghestraat en uitdiepingswerken bij de bouw van het eerste huis in de Broederlijkheidstraat zijn grondvesten en stenen van de kerk aan de oppervlakte gekomen. Voorheen werd ook een grafsteen opgedolven, alsook een geraamte (6).

Uit de voorgaande beschrijving weten we dat de kerk in de zuidwesthoek van het 35ste begin stond en dat de Watergang er in een boog ten noorden omheen liep. De Watergang moet dan halverwege de Spaarzaamheidstreaat en de Verenigingstraat een bocht hebben genomen om op een punt tussen de Spaarzaamheidstraat en de Prof. Verkouilliestraat naast de Dijkweg te gaan lopen. Anderhalve eeuw inundatie van dit gebied (1584-1742) maken het moeilijk om een juist beeld van de toenmalige situatie te krijgen. Een belangrijk referentiepunt is echter de plaats waar de kerk van Sinte Cathelyne-West stond.

De oogst aan toponiemen is hier niet groot. Belangrijk is echter dat we de kerk van een verdwenen middeleeuws dorp (1222-1584)

behandelden. Een dorp dat een deel van zijn grondgebied moest afstaan om het Nieuwe Oostende te bouwen.

Bronnen

1. R.A. Brugge. Fonds Jonckheere. nr. 1290.
2. R.A. Brugge. Watering Blankenberge nr. 517. Ommeloper van 's Heerwoutermansambacht. 35ste Begin. 1559.
3. J. VERDAM. Middelnederlandsch Handwoordenboek. 's Gravenhage 1932.
4. Stadsarchief Brugge. Kaart van het Brugse Vrije door Pourbus. 1562.
5. J.B. DREESSEN-G. VANDAMME. Geschiedenis van een parochie te Oostende. Oostende 1984. blz. 21. Opgravingen St Catharinakerk en kerkhof.
6. ibidem.

LIDGELD 1994

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Heemkring De Plate is voor 1994 vastgesteld als volgt :

Aangesloten lid :	400 Fr
Steunend lid :	500 Fr
Beschermend lid (vanaf) :	1.000 Fr

Mogen wij vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin.

Ook dit jaar biedt het Grafisch Bedrijf LAMMAING ons gratis de Platekalender aan. Deze wordt samengesteld door onze ondervoorzitter de heer Omer VILAIN. Als thema werd "DE VISSERSKAAI VROEGER" gekozen.

Het lidgeld werd dus ook dit jaar NIET verhoogd.

Maar een extra steuntje kunnen wij wel gebruiken.

Daarom.....

wordt steunend lid i.p.v. aangesloten lid, of wordt beschermend lid i.p.v. steunend lid !!

Jean Pierre Falise
Penningmeester

VERBETERING AAN DE FOTOBLOEDZIJDE

De tekst bij de onderste foto moet zijn

... werd in **1941** verdergezet